

HAŠKE PREPORUKE O PRAVU NACIONALNIH MANJINA NA ODGOJ I OBRAZOVANJE*

OESS-ova Visokog povjerenika za nacionalne manjine

Haague, 1996. godine

(.....)

Duh međunarodnih instrumenata

1. Pravo osoba koje pripadaju nacionalnim manjinama na očuvanje svog identiteta može u punoj mjeri biti ostvareno jedino ako oni u odgojnoobrazovnom procesu ovladaju znanjem svog materinskog jezika. Istodobno su osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama dužne uključiti se u šire društvo učenjem službenog jezika države u kojoj žive.
2. Prilikom primjene međunarodnih instrumenata od kojih osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama mogu imati koristi, države se trebaju dosljedno držati temeljnih načela jednakosti i nediskriminacije.
3. Treba imati na umu da važeće međunarodne dužnosti i obveze predstavljaju minimalne međunarodne standarde. Bilo bi suprotno njihovom duhu i namjeri kad bi se te dužnosti i obveze tumačile restriktivno.

Mjere i resursi

4. Države trebaju pristupiti pravima manjina na odgoj i obrazovanje proaktivno. Tamo gdje je to potrebno, države trebaju usvojiti posebne mjere kako bi, uz maksimalno korištenje raspoloživih resursa, djelotvorno primijenile prava na odgoj i obrazovanje na jeziku manjina, samostalno i putem međunarodne pomoći i suradnje, osobito gospodarske i tehničke.

Decentralizacija i sudjelovanje

5. Države trebaju stvoriti uvjete kako bi osigurale da ustanove koje predstavljaju osobe koje pripadaju određenim nacionalnim manjinama djelotvorno sudjeluju u razvoju i primjeni politika i programa povezanih s odgojem i obrazovanjem manjina.
6. Države trebaju regionalnim i lokalnim vlastima dati odgovarajuće ovlasti u svezi s odgojem i obrazovanjem manjina i na taj način olakšati sudjelovanje manjina u procesu određivanja politika na regionalnoj i/ili lokalnoj razini.
7. Države trebaju usvojiti mjere za poticanje roditelja na sudjelovanje i izbor u odgojnoobrazovnom sustavu na lokalnoj razini, uključujući odgoj i obrazovanje na jeziku manjina.

* Ovdje objavljujemo samo tekst Preporuka, bez uvodnog dijela i bilješke o njihovoj primjeni.

Javne i privatne ustanove

8. Sukladno međunarodnom pravu, osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama imaju kao i drugi pravo na osnivanje i upravljanje svojim privatnim odgojnoobrazovnim ustanovama u skladu s domaćim zakonodavstvom. Te ustanove mogu uključivati škole s nastavom na jeziku manjine.

9. Budući da osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama imaju pravo na osnivanje svojih odgojnoobrazovnih ustanova i upravljanje njima, države ne mogu priječiti uživanje toga prava postavljanjem neopravdano teških pravnih i upravnih zahtjeva kojima se uređuje osnivanje i upravljanje tim ustanovama.

10. Privatne odgojnoobrazovne ustanove na jeziku manjina imaju pravo tražiti vlastite izvore financiranja bez ikakve zapreke ili diskriminacije od strane državnog proračuna, međunarodnih izvora i privatnog sektora.

Odgov i obrazovanje manjina na osnovnom i srednjem stupnju

11. Prve godine odgoja i obrazovanja najvažnije su u dječjem razvoju. Istraživanja odgoja i obrazovanja pokazuju da je na *predškolskoj* i *vrtičkoj* razini jezik djeteta idealan medij za učenje. Gdje god je to moguće, države trebaju stvarati uvjete kako bi roditelji iskoristili tu mogućnost.

12. Istraživanja također pokazuju da se u *osnovnim školama* kurikulum treba ostvarivati na jeziku manjine. Jezik manjine treba poučavati kao redoviti predmet. Službeni jezik države također treba poučavati kao redoviti nastavni predmet, najbolje od strane bilingvalnog učitelja koji dobro poznaje kulturno i jezično podrijetlo djece. Pri kraju tog odgojnoobrazovnog razdoblja, treba uvesti nekoliko praktičnih ili neteorijskih predmeta na službenom jeziku države. Gdje god je moguće, države trebaju stvarati uvjete kako bi roditelji iskoristili tu mogućnost.

13. U *srednjoj školi* znatan dio kurikulumuma treba ostvarivati na jeziku manjine. Jezik manjine treba poučavati kao redoviti nastavni predmet. Službeni jezik države također treba poučavati kao redoviti predmet, najbolje od strane bilingvalnog učitelja koji dobro poznaje kulturno i jezično podrijetlo djece. Tijekom cijelog tog razdoblja, trebalo bi postupno povećavati broj nastavnih predmeta na službenom jeziku države. Rezultati istraživanja pokazuju da je takvo postupno povećanje bolje za dijete.

14. Održavanje odgoja i obrazovanja na jeziku manjine u osnovnim i srednjim školama uglavnom ovisi o raspoloživosti učitelja koji su stručno osposobljeni na materinskom jeziku za sve predmete. Stoga bi, u skladu sa svojom obvezom stvaranja odgovarajućih uvjeta za odgoj i obrazovanje na jeziku manjine, države trebale osigurati uvjete i za primjerenu izobrazbu učitelja i olakšati pristup takvoj izobrazbi.

Odgoj i obrazovanje manjina u strukovnim školama

15. Stručno obrazovanje na jeziku manjine treba osigurati u posebnim predmetima kad osobe koje pripadaju određenoj nacionalnoj manjini izraze želju i potrebu za tim i kad to opravdava njihov broj.

16. Kurikulume stručnih škola koji se ostvaruju na materinskom jeziku treba tako izraditi da nakon završetka tih programa učenici mogu obavljati svoj posao i na manjinskom jeziku i na službenom jeziku države.

Obrazovanje manjina na višim razinama

17. Osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama trebaju imati pristup visokom obrazovanju na svom vlastitom jeziku kad izraze potrebu za tim i kad to opravdava njihov broj. Više obrazovanje na jeziku manjine može se legitimno osigurati nacionalnim manjinama otvaranjem mogućnosti u sklopu postojećih odgojnoobrazovnih struktura, pod uvjetom da te strukture mogu primjereno zadovoljiti potrebe zainteresirane nacionalne manjine. Osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama također mogu tražiti načine i sredstva za osnivanje vlastitih odgojnoobrazovnih ustanova na višoj razini.

18. U slučaju da neka nacionalna manjina već drži i upravlja vlastitim ustanovama za više obrazovanje, to se treba priznati prilikom određivanja budućih odredbi .

Razvoj kurikuluma

19. U svjetlu važnosti i vrijednosti što ih međunarodni instrumenti pripisuju interkulturalnom odgoju i obrazovanju te rasvjetljavanja povijesti manjina, njihovih kultura i tradicija, državne prosvjetne vlasti trebaju osigurati da obvezni kurikulumi uključuju nastavu povijesti, kultura i tradicija njihovih nacionalnih manjina. Poticanje pripadnika većine da uče jezike nacionalnih manjina koje žive u državi, pridonijelo bi porastu snošljivosti i multikulturalizma unutar države.

20. Dio sadržaja kurikuluma koji se odnosi na manjine treba unaprjeđivati uz aktivno sudjelovanje predstavničkih tijela zainteresirane manjine.

21. Države trebaju olakšati osnivanje centara za unaprjeđenje i praćenje kurikuluma za odgoj i obrazovanje na jeziku manjina. Ti centri se mogu povezivati s postojećim ustanovama pod uvjetom da su one u mogućnosti primjereno ostvariti kurikulumske ciljeve.

Prevela : *Vedrana Spajić-Vrkaš*